

Lovforslag nr. L 29. Fremsat den 3. oktober 2002 af miljøministeren (Hans Christian Schmidt)

Forslag

til

lov om ændring af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenå

§ 1

I lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudenå, som ændret ved lov nr. 1274 af 20. december 2000, ændres i § 1 »82 år« til: »87 år«.

§ 2

Loven træder i kraft den 8. januar 2003.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Tangeværket, der ejes af Gudenaacentralen A.m.b.a., blev anlagt i årene 1918-21 i henhold til koncession meddelt i medfør af lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudenå. Koncessionen blev i overensstemmelse med loven meddelt for en periode på 80 år fra den dag, værket blev åbnet for drift, dvs. fra den 8. januar 1921.

I 2000 vedtog Folketinget en ændring af loven, så der blev skabt hjemmel til at forlænge koncessionen med 2 år, jf. lov nr. 1274 af 20. december 2000 (L 10, Folketingstidende 2000-01, till. A, spalte 1243). Forud for lovforslagets fremsættelse havde der gennem nogle år været ført en debat om, hvordan forholdene omkring Tangeværket og Tange Sø burde være fremover, når værkets koncession udløb. Der havde herunder været fremført forskellige løsningsmodeller. Ingen af disse havde imidlertid i tilstrækkelig grad belyst hverken de økonomiske konsekvenser eller konsekvenserne for natur, miljø og landskab samt det kulturhistoriske miljø omkring Tangeværket og Tange Sø. Formålet med forlængelsesloven var derfor ifølge bemærkningerne til lovforslaget at give mulighed for en nøjere undersøgelse af de to modeller for omløbsstryg, som især havde været fremherskende i debatten: et kort omløbsstryg uden om Tangeværket og et langt omløbsstryg uden om Tange Sø.

I betænkning afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 6. december 2000 over lovforslaget (Folketingstidende 2000-01, till. B, spalte 217) tilkendegav den daværende miljø- og energiminister – på baggrund af de synspunkter, der var fremkommet under Folketingets behandling af forslaget - at han var åben over for, at der foretages konsekvensundersøgelser af flere løsningsmodeller end de to, der var beskrevet i bemærkningerne til lovforslaget.

Der blev herefter nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Miljøundersøgelser, Fødevareministeriet, Fiskeridirektoratet, Danmarks Fiskeriundersøgelser, Viborg

Amt, Århus Amt og Vejle Amt. Arbejdsgruppens opgave var at undersøge de tekniske muligheder for den fremtidige passageløsning og konsekvenserne heraf under den udtrykkelige forudsætning, at Tange Sø skulle bevares. Arbejdsgruppen har derfor ikke behandlet muligheden for at »tømme« Tange Sø og genskabe Gudenåens oprindelige løb.

Arbejdsgruppen valgte at undersøge 8 forskellige modeller for faunapassage samt et forslag om restaurering af Gudenåen umiddelbart nedstrøms Tangeværket. De valgte modeller varierer i længde, placering, dybde og karakter. Alle modellerne skønnedes på forhånd at kunne forbedre faunapassagen ved Tangeværket i forhold til den nuværende fisketrappe, men både forbedringerne og omkostningerne ville være forskellige. Fælles for alle løsningsforslagene er, at der er udarbejdet detaljerede konsekvensvurderinger med hensyn til

- op- og nedstrøms passage samt sprednings- og reproduktionsmuligheder for fisk og andet dyreliv og for planteliv forbi Tangeværket samt i og igennem Tange Sø,
- påvirkning af eksisterende dyre- og planteliv,
- vandkvaliteten i Gudenåen, Tange Sø og Randers Fjord,
- landskabelige forhold,
- kulturhistoriske forhold,
- friluftsliv i området,
- påvirkning af driften af Tangeværket,
- udgifter i forbindelse med anlægsarbejdet mv.,
- lodsejerforhold,
- miljø- og socioøkonomiske forhold,
- geotekniske forhold og grundvandsforhold.

De 8 modeller kan groft opdeles i tre kategorier: korte omløb, mellemlange omløb og lange omløb. De samlede omkostninger ved etablering af et kort omløb varierer mellem 10 mio. og 51 mio. kr., et mellemlangt omløb varierer mellem 40 mio. og 122 mio. kr., og et langt omløb varierer mellem 130 mio. og 252 mio. kr. Restaurering af Gudenåen umiddelbart nedstrøms Tangeværket beløber sig til ca. 8 mio. kr.

Resultaterne af arbejdsgruppens undersøgelser er i øvrigt sammenfattet i rapporten »Gudenåens passage ved Tangeværket«. Rapportens konklusioner er navnlig baseret på, i hvilket omfang den fremtidige passage vil fordele sig mellem søen og et nyt vandløb. Der til er vandføringen i omløbet en vigtig parameter. Jo mere sø, der skal passeres, og jo mindre vandføring der kommer i omløbet, desto ringere vurderes mulighederne for at retablere selvproducerende bestande af vandrefisk. De korte omløb vil give forbedrede passage muligheder opstrøms for voksne fisk men i mindre grad forbedre den nedstrøms passage for ungfisk (smolt) pga. rovfisk i søen. Noget lignende gælder de mellemlange omløb, hvor passagen skal ske gennem en del af søen. En mellemlang løsning kan også føres uden om søen og samtidig indebære, at en væsentlig del af det oprindelige åløb reableres. Kun de mellemlange og lange løsninger, hvor hele passagen kan ske gennem et åløb med tilnærmelsesvis fuld vandføring fra Gudenåen, kan skabe forhold, der minder om forholdene, som de var, før Tange Sø blev etableret.

Rapporten blev oversendt til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg den 21. februar 2002 og til Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri den 5. marts 2002.

Som supplement til rapporten blev der udarbejdet en samfundsøkonomisk analyse, der beskriver løsningsmodellernes effekter, positive som negative, over for samfundet. Analysen blev oversendt til Miljø- og Planlægningsudvalget den 22. marts 2002 og til Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri den 12. april 2002.

Rapporten blev sendt i offentlig høring den 28. februar 2002, og den samfundsøkonomiske analyse blev efterfølgende sendt i høring den 15. marts 2002, begge med høringsfrist til den 5. april 2002.

I høringsperioden blev der endvidere holdt et offentligt møde i Bjerringbro den 21. marts 2002. På mødet blev rapporten præsenteret, og de fremmødte havde mulighed for at give deres mening til kende om de fremtidige passageforhold ved Tangeværket. De fremmødte var delt i to lejre. Nogle ønskede en status quo-løsning eller i det mindste en løsning, der bevarer en fremtidig kommerciel drift af Tangeværket. Andre ønskede en mere omfattende løsning, der sikrer en selvproducerende bestand af havørred opstrøms Tange Sø.

Der indkom i alt ca. 60 hørings svar fra myndigheder, interesseorganisationer og privatpersoner.

Myndighederne havde generelt et ønske om, at der ikke sker ændringer ved Tange Sø eller Tangeværket. De to nærmest beliggende kommuner – Bjerringbro

og Kjellerup – ønskede som udgangspunkt ingen ændringer i de bestående forhold. Ingen af de tre amter afgav hørings svar.

Interesseorganisationernes bemærkninger, herunder fra lokale organisationer, og privatpersoner gik i to retninger, ligesom det var tilfældet på det offentlige møde: *enten* for en status quo-løsning eller en lille løsning (model 3), *eller* for en større passageløsning (de fleste taler for en model 7 med et mellemlangt omløb). De, der er for status quo eller en lille løsning, omfatter - udover Gudenaacentralen og Elmuseet - primært lokalbefolkningen, herunder medlemmer af Foreningen til Bevarelse af Tange Sø, og sejladsinteresser samt Danmarks Naturfredningsforening. Sidstnævnte fremhæver, at det primært bør prioriteres, at naturforvaltningsmidler anvendes i vestjyske vandløb, hvor der findes vilde laks. De, der er for en større løsning, repræsenterer primært lystfiskerinteresser, herunder Danmarks Sportsfiskerforbund og Gudenåens Laksefond.

Privatpersoners bemærkninger går dog primært på ønsker om en status quo-løsning og kun i mindre omfang ønsker om en større passageløsning.

2. Hovedtræk i lovforslaget

Med lovforslaget tilvejebringes der hjemmel til at forlænge den koncession, som Gudenaacentralen (Tangeværket) har til at udnytte vandkraften i Gudenåen, med yderligere 5 år, dvs. indtil den 8. januar 2008.

3. Baggrund for lovforslaget

Som nævnt ovenfor under afsnit 1 udviser hørings svarene til rapporten »Gudenåens passage ved Tangeværket«, at der lokalt er betydelig uenighed om, hvordan de fremtidige forhold omkring Tangeværket og Tange Sø bør være. Endvidere foreligger der ikke klarhed over, hvordan et eventuelt omløbsprojekt kan finansieres.

Regeringen betragter det imidlertid som meget vigtigt, at der er lokal opbakning til et projekt, der vil ændre væsentligt på de bestående forhold. Regeringen lægger desuden vægt på, at et eventuelt projekt gennemføres med en betydelig lokal medfinansiering. Der skal således på forhånd være en afklaring af, hvordan et projekt i givet fald skal finansieres.

For at sikre tilstrækkeligt råderum for den lokale afklaring, herunder af finansieringsspørgsmålet, samt forberedelse af et eventuelt detailprojekt for et omløb mv., foreslås det derfor, at der tilvejebringes hjemmel til at forlænge Tangeværkets koncession i yderligere 5 år.

4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for hverken staten, kommuner eller amtskommuner.

5. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har ikke konsekvenser for erhvervslivet.

6. Miljømæssige konsekvenser af lovforslaget

Da lovforslaget alene indebærer en forlængelse af Tangeværkets koncession, har det ikke miljø- eller na-

turmæssige konsekvenser i relation til de eksisterende forhold.

7. Forholdet til anden lovgivning

Da lovforslaget ikke medfører ændringer af bestående forhold, har det ikke egentlige relationer til anden lovgivning. Specielt bemærkes, at forslaget ikke har nogen indflydelse på Det Særlige Bygningssyns indstilling om fredning af Tangeværket i medfør af lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer. Kulturarvsstyrelsen har endnu ikke gennemført fredningen.

8. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Vurdering af konsekvenser af lovforslaget

	Positive konsekvenser/ mindreudgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

9. Høring over lovforslaget

Et udkast til lovforslaget har været i høring hos en række myndigheder og organisationer. Kommentarer i forbindelse med høringen er modtaget fra følgende: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Viborg Amt, Århus Amt, Vejle Amt, Gudenåkomiteen, Bjerringbro Kommune, Kjellerup Kommune, Randers Kommune, Amdsrådsforeningen i Danmark, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Elmuseet, Gudenaacentralen, Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, Gudenaens Laksefond, Foreningen til Bevarelse af Tange Sø, De Danske Landboforeninger, Advokatrådets Miljøudvalg samt en række andre foreninger og privatpersoner.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

På baggrund af de høringssvar, der fremkom til rapporten »Gudenåens passage ved Tangeværket« må det konkluderes, at der lokalt er betydelig uenighed om, hvordan de fremtidige forhold omkring Tangeværket og Tange Sø bør være. Hertil kommer, at finansieringen af et omløb ikke er tilvejebragt eller i det mindste sandsynliggjort. Regeringen betragter det som meget vigtigt, at der er lokal opbakning til et projekt, der vil ændre væsentligt på de bestående forhold, og at der på forhånd bør være en afklaring af, hvordan et sådant projekt i givet fald skal finansieres. For regeringen er det afgørende, at der tilvejebringes betydelig lokal medfinansiering.

For at sikre tilstrækkeligt råderum for den lokale afklaring, herunder af finansieringspørgsmålet, forbe-

redelse af et eventuelt detailprojekt for et omløb mv. foreslås det derfor, at der i 1918-loven tilvejebringes hjemmel til at forlænge Tangeværkets koncession i yderligere 5 år.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den dato, da Tangeværkets nuværende koncession udløber, dvs. den 8. januar 2003.

Lovforslaget sammenholdt med gældende ret*Gældende formulering**Lovforslaget***§ 1**

§ 1. Ministeren for offentlige arbejder bemyndiges til at meddele Viborg Amtsråd og Århus Byråd samt de andre amtsråd og byråd i Viborg, Århus og Randers amter, som måtte slutte sig til det fra de fornævnte kommunale bestyrelser allerede fremkomne andragende, koncession på udnyttelse af vandkraften i Gudenå ved anlæg af et elektricitetsværk i Tange og et mindre værk i nærheden af Kongensbro og ved disse værkers drift i 82 år fra den dag at regne, da værket ved Tange åbnes for drift.

I lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudenå, som ændret ved lov nr. 1274 af 20. december 2000, ændres i § 1 »82 år« til: »87 år«.

§ 2

Loven træder i kraft den 8. januar 2003.

Til lovforslag nr. L 29. Skriftlig fremsættelse (3. oktober 2002)

Miljøministeren (Hans Christian Schmidt):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenå.

(Lovforslag nr. L 29).

Gudenåen, der er landets længste vandløb, udgør et væsentlig og markant element i det danske landskab. Der er mange forskellige interesser knyttet til åens hovedløb, sideløb og opland af såvel natur- og miljømæssig som landskabelig og kulturhistorisk karakter samt udøvelse af forskellige friluftaktiviteter. Denne mangearthet indgik da også som væsentlige elementer, da Folketinget for 2 år siden behandlede et lignende lovforslag, der gav hjemmel til at forlænge den koncession til udnyttelse af åens vandkraft, som Tangeværket har haft siden 1921 til produktion af elektricitet.

Et resultat af lovændringen i 2000 var som bekendt, at der blev igangsat et udredningsarbejde, der skulle belyse konsekvenserne af forskellige løsningsmodeller for en fremtidig faunapassage ved Tange Sø. Resultatet af dette arbejde er sammenfattet i rapporten "Gudenåens passage ved Tangeværket", der udkom i februar 2002. Reaktionen på rapporten viste, at der er bety-

delig uenighed – også lokalt – om, hvordan de fremtidige forhold ved Tangeværket og Tange Sø skal være, ligesom der ikke foreligger klarhed over finansieringsmulighederne, herunder i hvilken grad der kan påregnes lokal medfinansiering.

Regeringen foreslår derfor, at der med dette lovforslag gives hjemmel til at forlænge Tangeværkets koncession med yderligere 5 år. Forlængelsen skal også ses i en prioriteringsmæssig sammenhæng. Vi har andre steder i landet unikke og oprindelige vandløb, hvor vi i første omgang vil prioritere en indsats højere, fordi de stadig rummer bestande af de oprindelige laksestammer. Det er til stadighed nødvendigt at vurdere og prioritere, hvor og på hvilket tidspunkt vi opnår den størst mulige natur- og miljømæssige gevinst i forhold til de midler, der er til rådighed.

Det er regeringens håb, at der inden periodens udløb vil være opnået en højere grad af lokal afklaring af, hvordan de fremtidige forhold ved Tangeværket og Tange Sø skal være, og at der tillige er skabt afklaring af finansieringsspørgsmålet.

Idet der i øvrigt henvises til lovforslaget med bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til Folketingets velvillige behandling.